

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

11. Quædam aliæ Quæstiones de Metu diluuntur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

nione hominum, aut secundum corpus turpe, qualia sunt fordida, vilia, & abiecta. Aristotelis ergo sensus est, virum bonum aliquando facere, aut pati turpe, id est, fordidum opus, aut vile propter metum, hoc est, ut tyrannum occidat ob se, vel suos liberos conseruandos. Quod si obijcias Aristotelem eo loco differentiam constituere, cum ait: Aliquando vir bonus turpe aliquid facit, aut sustinet propter metum. Aliqua tamē, inquit, sunt turpissima, quæ nunquam facit, vel patitur, quale est occidere parentes, patriam prodere, si dem perfringere, religionem violare. Ergo significat Aristoteles inter turpia, & inhonesta, aliqua esse leuia, quæ metu excusantur, alia esse grauiora, quæ nullo metu à peccato liberantur. Respondeo, ut dixi, nomine turpis Aristotelem intelligere quicquid virum bonum dedecet; aut quia est vile, & abiectum; aut quia opinione, vel natura sua cum præscripto rectæ rationis, & honestate pugnat. Item lex ante citata rectè accipitur, si intelligamus, seruum nihil deliquisse, qui domino iubenti obtemperauit, nimirum in his, quæ solum sunt iure scripto prohibita: ita ut in his non sit seruus iure, & legibus puniendus.

Per spicitur ex dictis primo, falsam quoque esse sententiam eorum, qui docent posse quem licite mentiri metu mortis: quoniam tamen officiosum sit mendacium, quod metu mortis dicitur, mendacium tamen est: at mendacium per se semper rectæ rationi aduersatur. Colligitur deinde ex communi Canonici Iuris interpretum, & Theologorum doctrina, quam tradidit Augustinus lib. contra mendacium, cap. 8. nullo metu peccatum veniale esse committendum, quicquid aliqui scripserint, quia id rectæ rationi repugnat, ut peccatum sit, & tamē licite fiat: nam eo ipso, quod peccatum est, quantumcunque leue veniale sit, est diuina lege prohibitum. Quod si obijcias, multa, quæ alioqui mala essent, aliquo casu bene fieri, veluti, ensem depositum domino repetenti negare, malum est; sic etiam alienum non restituere, peccatum est; & tamen si furiosus, vel amens petat, vel si mihi, aut alteri inde interitus imminet, iure denego depositum, aut non reddo alienum: ergo metu mortis possunt mala excusari. Respondeo, Malum in præsentia accipi id, quod per se, & suæ naturæ conditione ex omnibus suis adiunctis malum est, ensem depositum domino repetenti denegare, non est ita per se malum, ut si aliqua circumstantia desit, sit malum: nam sicut bonum id est, quod ratio præscribit, ut fiat quando oportet, & sicut oportet, ita malum est, quod ratio vetat fieri, prout cum suis circumstantiis coniungitur. At ratio non vetat arma deposita furioso domino denegare, cum est mex, vel alienæ mortis periculum. Ceterum ei, quod per se malum est, sola circumstantia metus incusati iustam excusationem afferre non potest.

Locis supra citatis.

Tertiodecimo quaeritur, An quæ metu geruntur sint voluntaria; Respondeo, ex Aristotelis doctrina, quem Nemesius, Damascenus, & S. Thomas sequuntur, esse quidem partim voluntaria, & partim inuoluntaria. Id probat Aristoteles exemplo, quo communiter omnes vtuntur, quando quis naufragium passus, ne vna cum alijs intereat, tuas merces iactat in mare, aut peregrinus pecu-

nias suas latroni offert, ne occidatur ab eo; aut tyranno aliquid dat metu mortis, quam ei comminatur: Tunc ait Aristoteles, huiusmodi mercium proiectionem esse partim voluntariam, partim inuoluntariam, sed magis tamen voluntariam: tum quia eligitur: at quod eligitur, est magis voluntarium: tum quia voluntarium, immo omnis actio nominatur à fine: at qui profundit merces, id facit, ut vitam suam conseruet: vitæ quoque conseruatio est magis voluntaria, quam mercium; quia magis vult quisque vitam, quam merces: Ergo proiectio mercium, vt est ad vitam tuendam necessaria, magis est voluntaria. Item qui proiecit merces, vt se saluum faciat, laudatur. at nemo iure laudatur nisi ob factum voluntarium. Nilominus tamen ea mercium proiectio est inuoluntaria ex parte; nec enim merces iactasset in mare, si naufragium passus non esset, neque vitæ discrimen incurrisset. Quidam aiunt, esse pro tempore, pro loco, pro occasione data, aut pro conditione posita, voluntariam proiectionem mercium: inuoluntariam verò absolute, & simpliciter. Id probant, quia absolute si metus mortis abesset, merces non iactarentur in mare, at verò ex metu proieciuntur: ergo ex conditione, & occasione metus proiectio est voluntaria. Alij contra docent proiectionem mercium esse absolute, & simpliciter voluntariam: inuoluntariam verò ex conditione. Sic S. Thomas & alij Theologi. Sed reuera Aristoteles quod metu geritur, solum magis voluntarium, quam inuoluntarium esse planè docuit, & id eius ratio firmè concludit, ut dixi: & ita Nemesius, Damascenus, Eustratius, & alij communiter Aristotelem interpretantur. Quare sequitur, vt quæ metu geruntur, mixta sint; ex parte nimirum voluntaria, ex parte verò inuoluntaria: magis quidem voluntaria, licet non absolute; sed pro loco, pro tempore, pro occasione, & conditione voluntaria sint.

Cap. XI.

Quædam alie quaestiones de metu diluuntur.

Primo quaeritur, An mala, quæ metu mortis committuntur contra legem aliquam humanam, siue civilem, siue Canonicam, iustam peccati excusationem habeant. Dux sunt opiniones. Prima afferit, minimè excusari. Sic Adrianus, Caietanus, & forte omnes Pontificij Iuris interpretes, vt Ioan. Andreas, Hostiensis, Panormitanus, Ancharanus, Felinus, & alij. Quod probant in primis ex cap. Sacris, De ijs, quæ vi, metu siue causa fiunt; ubi habetur, non excusari, si quis cum excommunicato sermonem, commercium, &c. habeat quocunque metu, & redditur ratio: quia nullo metu est mortale peccatum committendum. Deinde quia Princeps, vel Respublica potest aliquid iubere, etiam si sit periculum mortis subeundum, vt planè constat ex militariiudicum imperijs: ergo potest aliquid lege constitui, etiam cum periculo mortis coniunctum. Accedit his, quod aliqui gradus consanguinitatis, & affinitatis sunt sola humana lege prohibiti; & tamē, si quis absq; relaxationis Ecclesiastica beneficio

in huius-

Locis supra adductis.

Adrianus in 4. q. 3. De clauibus in 8. exceptio. ne. Caiet. 2. 2. q. 96. art. 4. Canoniam in c. sacris. De ijs, quæ vi metu siue causa fiunt.

in huiusmodi gradibus matrimonio contractio metu mortis vteretur coniugali copula, procul dubio peccatum lethale committeret. Secunda opinio asserit excusari. Ita passim sentiunt Theologi, *Sot. loco citato Gabr. 4. dist. 18. q. 3. art. 3. dub. 4. Mai. dist. 14. quest. 4. Almai. & Med. locis supra cit. Angel. excom. 8. num. 18. Sum. confessorum libr. 33. tit. 33. quest. 165. Allen. lib. 7. tit. 11. art. 1. quest. 1. Rosel. excom. 6. initio. Syluest. excom. 5. quest. 14. Tabien. excom. 8. num. 8. num. 9. & 10. & Armil. excom. 59. id probant. Primò quia si quis fame, & extrema inedia laboret, potest cibum querere inter homines anathemate affectos. Item si quis excommunicationis vinculo obstrictus fame ita prematur, ut in extremum vite discrimen incurrat; possumus ei alimenta subministrare: Item si iter faciamus per prouincias eorù, qui sunt excommunicationis sententia damnati, possumus ab eis necessaria ad victum accipere, & loquimur de ijs excòmicatis, quos euitare Ecclesiastica lege debemus: si quis etiam in iudicium vocatus non possit absque periculo mortis se sistere, eo quod ei transeundum sit per medios hostes, vel latrones, nullo iure compellitur ad id faciendum cum suæ vitæ detrimento. Ergo præcepta, vel leges humanæ non inducunt obligationem cum mortis periculo. Præterea quia præcepta obseruandi ieiunia, vel dies sacros, & festos, nõ habent vim nos alligandi instante mortis periculo. Potestremò, vt Nauarrus vnà cù alijs ait in Manu. ca. 27. n. 239. & nos suo loco fusius trademus, qui occulto excommunicationis vinculo tenetur, vel est occulta irregularitate affectus, potest tuta conscientia semel, aut iterum missæ sacrificium facere, vt manifestum, vel probabile mortis, aut notabilis infamiae periculum euadat. Hæc opinio mihi verior videtur, tum propter rationes eius; tum etiam, quia tametsi præcepta, & leges humanæ potestatem habent iubendi aliquid, quod sit cum mortis periculo cõiunctum, ob salutem, & bonum commune seruandum, nõ tamen semper huiusmodi obligationis onus imponunt. Ex quo efficitur, vt militaria Ducum imperia sæpe obligationem inducant cum vitæ discrimine. Sic etiam Episcopus, peruadete in plebem peste, potest presbyteris cum mortis periculo imperare, ne ex vrbe discedant, vt necessaria sacramenta pereuntib. subministrèt. Potest item Republica, vel Princeps præcipere, ne medici in tanto periculo ciuitatis absint, neue vrbe faceant: & ciuib. mandare, vt arma capiant imminenti aliquo graui hostium incurfù. Et pluris faciendam existimo S. Thom. in hac parte sententiam, quam multorù iuris canonici doctorum, qui quodlib. 11. ar. 9. ad 3. & in addi. q. 23. ar. 3. ad 1. secundam opinionem amplectitur, & exponit id, quod habetur in c. Sacris. fortassis primæ opinionis Auctores nihil aliud docere voluerunt, nisi oportere nos potius necem perpeti, quam Ecclesiæ legem, aut præceptum perfringere, si quis nobis mortem inicitur, quia vult, vt Ecclesiæ leges, & præcepta contemnamus.*

Ad argumenta verò obiecta respondeo. Ad primum quidem in cap. Sacris. ante citato, Ideo Pontifex negat metum mortis iustam excusationem asserre, quoniam conuictus, & societas erat

cum excommunicato in crimine, ob quod excommunicationis vinculo cõstrictus tenebatur, quod non est peccatum contra legem humanam, sed naturalem; & quia eiusmodi cum excommunicato commercium erat cum cõtemptu Ecclesiasticæ censuræ: veluti, si tyrannus mihi mortem comminetur, nisi ieiunium soluam, aut nisi carnes prohibitas comedam ob contemptum Ecclesiæ; tunc debeo potius mortem perferre, quàm Ecclesiæ præceptum violare: non quia sit præceptum humanum; sed quia contemptus Ecclesiæ est peccatum, quod cõtra legem naturalem, & diuinam admittitur. Ad secundum Respondeo, posse Republicam, & Ecclesiam aliquid iuberi cum mortis periculo coniunctum ob salutem communem; non tamen ita seuerè imperat in alijs causis, vt ante iam diximus. Quare res certa non est, quam vt certam tamen, ac indubitam Caietanus proponit, si tyrannus aliquis imperet sacerdoti, vt Missæ sacrificium faciat, & offerat sine linteis corporalibus, aut sine libro continente canonem, sine altari, sine lumine, aut sine vestib. sacris: sin minus certo illi esse moriendum. Certè si id iubeat ob Ecclesiæ contemptum, mors est eligenda, & sustinenda: si verò ob contemptum non faciat, non est obligatio cum vitæ periculo: nam huiusmodi Caietani sententiam duram satis esse ait Nauarrus in *Manuali, cap. 25. nu. 48.* certè Caietanus, nihil aliud voluisse videtur, nisi eiusmodi sacerdotem potius mortem pati debere, quàm sic iustum sacrificare, quoniam qui id iuberet, præcipere videretur, vt Ecclesiæ canones, leges, præcepta, & iura despicerentur, & idem iuris esse puto, si quis metu mortis imperaret, vt sacerdos Missæ sacrificium faceret coram aliquo qui esset notoriæ excommunicationis vinculo obstrictus, id enim facere videretur, vt Ecclesiæ præceptum, & auctoritas negligeretur. Ad tertium Respondeo interim dum gradus consanguinitatis, vel affinitatis prohibiti sunt, nullum esse matrimonium contractum, & ideo accessus ad foeminam est in culpa, & vicio; non enim res cum vxore, sed cum scorto habetur, quod est peccatum non cum lege Ecclesiastica pugnans, sed cum naturali: quocirca nullus metus mortis potest iustam excusationem dare.

Secundò queritur, An metu mortis cadente in constantem virum mala, quæ committuntur contra legem diuinam scriptam, quam nominatè posituam, excusentur, Circa hoc sunt duæ etiam opiniones: nam auctores, qui in quaestione præcedenti primam opinionem secuti sunt, in hac etiam censent nequaquam excusari: immò etiam Ocham, Gabriel, & Maior, qui sequuntur secundam sententiam, in hac idem sentiunt, quod ceteri huius primæ opinionis auctores. Ratio huius sententiæ est, quia maiorem vim habet lex diuina quàm humana: sed quæ sunt contra legem humanam metu mortis, minime excusantur; ergo multo minus quæ sunt contra legem diuinam. Auctores verò secundæ opinionis putant etiam metu mortis excusari, quæ admittuntur contra legem diuinam scriptam, aut solo Dei nutu constitutam.

In hac re Primò dicendum puto, sæpè excusari mala, quæ metu mortis factitantur contra

1. Reg. 21.
Matth. 22.
Leuit. 24.
Deut. 28.
1. Mach. 2.
Iofu. 5.

legem diuinam scriptam. Nam Dauid, ne vnâ cum suis fame periret, panes propositionis comedit, quod alioqui erat laicis diuina lege interdictum: atque hoc Dauidis factum Christus Dominus minimè condemnat. Machathias item, exercitu collecto, & instructo, pugnauit contra hostes sabbato, necessitate compulsus. Constat præterea ex sacris literis, Hebræos circumcisionem omisisse toto quadraginta annorum tempore, quo sunt peregrinati per solitudinem, à qua abstinerunt eam ob causam, ne ingrauescente vulneris dolore in via, aut mortis periculum incurrerent, aut ne coepto ab itinere tam laborioso, & tam diuturno retardarentur & impedirentur. Deinde quotiescunq; violatio diuinæ legis, aut est cum contemptu fidei, & religionis; aut est cum detrimento, & offensione aliorum; tunc nullus metus mortis excusat: & hac ratione mortem subiere Machabæi illi fratres intrepidi & inuidi, quia ob contemptu diuinæ legis, ad suillæ, Leuit. 11. Deut. 14. carnis esum impio rege adigebantur. **Tertio**, quando cumque ob salutem, & bonum aliorum necesse est præcepta diuinæ legis implere, tunc etiâ nullus metus mortis excusationem habet. Et ideo peste seuiente, aut naufragio, vel bello, vel fame premente nequam excusantur episcopi, vel presbyteri si metu mortis greges sibi commissos destituant. Item si vita paruulus periclitetur, nec sit alius, qui possit ei baptisma conferre, debeo illum sacra baptismatis vnda lustrare, etiamsi alius mihi perniciosum, & interitum comminetur, ne paruulus sine baptismate decedens condemnetur. **Quarto**, sæpe præcepta diuina obire, & seruare debemus etiam cum periculo mortis, quando id est necessarium remedium ad salutem propriam: veluti si diuinum præceptum confitendi peccata, vel Baptismum suscipiendi instet, suscipere ipso iure cogor, quamuis mihi tyrannus mortem minetur: quia huiusmodi sacramenta sunt diuinitus instituta, & præcepta, vt necessaria ad salutem sempiternam. Quod si obijcias, metu mortis virgente satis esse si votum habeamus ea sacramenta sumendi: quia hæc sacramenta vel re, vel voto percepta salutem asserunt; Respondeo, Nobis minime constare nostram cordis poenitentiam, quæ extra sacramenta est ad salutem necessaria, & ideo cum de ea dubitemus, cogimur sacramenta suscipere, quæ ex institutione Christi vim habent gratiam conferendi, quæ expurgemur à sordibus peccatorum, & ad diuinam amicitiam reuocemur.

Med. 1. 2.
q. 6. art. 6.
ad finem.

Tertio queritur, An metu mortis liberemur ab obligatione bonorum, quæ alioqui iure naturali, vel diuino sancito, & scripto præstare deberemus? Respondet aliqui liberari nos, quod probant duplici ratione. Primum, quia nos metus mortis excusatione iusta defendit, si peccantem non corripimus, aut si alteri grauiter laboranti non succuramus. Item obligatio restituendi alienum in tempus differtur, si in restituendo mortis periculum incurramus. Iusurandum itè, & votum à nobis emissum nos minimè tenent, & ligant cum periculo mortis, & tamè iuris est naturalis vota, & iusurandum, & cætera promissa persolvere. **Sed** reuera dicendum est, nos metu

mortis ab huiusmodi bonorum obligatione non liberari, quia vt ante dictu est, huiusmodi leges, iura, & præcepta nos tenent, vbi, quando, & sicut oportet, hoc est positum omnib. circumstantiis adiunctis, quas recta ratio præscribit. Vota autem, & iusurandum, & cætera leges, quæ obijciuntur, non alligant nos vi iuris naturalis cum propria vitæ discrimine: in ipsa enim iuris naturalis obligatione intelligitur hoc discrimen exceptum. quare nihil est, quod peculiarem quis difficultatem nobis in his præceptis potius, quam in alijs faceat, & ingerat.

Quarto queritur, An votum factum, vel iusurandum emissum in naufragio, peste, bello, morbo, vel alijs huius generis periculis, habeat vim nos alligandi, cum metu mortis imminenti iuramus, vel vouemus. **Respondeo**, ex communi sententia Theologorum, iuris Canonici Doctorum, Summistarum, omnibus huiusmodi votis, & iusuradi vinculis vim inesse, quæ obligamus nos Deo: quia non est metus ab homine incussus; sed ex causis naturalibus ordine à Deo constituto agentibus. Idem iuris est, si votum fiat ex conceptu metu Dei, aut metu gehennæ; aut metu ne aeternam beatitudinem amittamus; hic enim metus diuinitus speciali auxilio nobis immittitur ad hoc, vt virtutis officium præstemus. *Abb. in c. 2. de renunt. & c. 2. De ijs, que vi, meiusue causa. Conarr. de matrimonio p. 2. c. 3. §. 4. n. 16. Syluest. Volunt. 2. q. 12. & colligitur ex c. 2. de Regularibus.*

Quinto queritur, An promissa, vel pacta, vel obligationes, vel contractus metu in virum constantem cadente facti valeant; De hac re tractant Glossa, & Ioan. Andreas, Panormitanus, Ancharanus, Antonius Butrius, & alij canonici iuris interpretes in cap. Abbas, De ijs, que vi, meiusue causa sunt. Angelus Syluester, & alij Summistæ in verbo Meus. Hostiensis in summa, Tit. de ijs, que vi, meiusue causa sunt; Theologi, S. Thomas, Richardus, Scotus, Paludanus, Almainus, Maior, Sotus in 4. Dist. 29. Couarruuias de sponsalibus, & Matrimonio par. 2. cap. 3. §. 5. Ex quibus auctoribus colligitur octo, vel nouem esse ea, quæ eò quod metu in virum constantem cadente geruntur, sunt ipso iure infirma, & irrita. **Primum est matrimonium** metu contractum, cap. Veniens 2. & cap. Cum locum, & cap. Considerationi, De sponsalibus. Ac licet Cardinalis asserat, hoc iure non probari; quoniam putat matrimonium metu contractum esse ratum, & firmum; sed auctoritate Ecclesiæ esse rescindendum: verius tamen est quod tradit Panormitanus communi consensu receptus, ex iure plane colligi nullum esse matrimonium, metu vxore suscepta. Hoc enim deducitur ex cap. significauit, de eo qui duxit vxorem, quam corruerat per adulterium, vbi ei, qui metu primum matrimonium contraxerat, conceditur libera facultas ad aliud matrimonium transeundi, quæ facultas reuera dari non posset, si primum matrimonium metu initum valuisset.

Sexto queritur, Quo iure, num diuino, aut naturali, vel gentium, an solum canonico matrimonium metu contractum sit irritum; **Respondeo** communi Theologorum consensu refutari sententiam quorundam afferentium matrimonium huiusmodi esse ratum, sed ab Ecclesia dissolui;

quo.

Card. in.
Abb. de
his, que vi
metuue
causa.

quoniam probabiliter credit in eo non fuisse consensum ex parte eius, qui metu coactus matrimonium iniuit. *Dux itaq; circa hoc sunt opinionēs. Prima docet esse irritum iure diuino seu gentium & naturali;* quia metus pugnat cum natura matrimonij, matrimonium enim ex sua institutione, & natura est perpetuum, & indissolubile: ergo exigit plenam libertatem, quam minuit magna ex parte formido. Sic Scotus, S. Thom. Richard. Gabriel. supplementum. *Secunda opinio tradit, matrimonium metu contractum iure tantum Ecclesiastico irritum esse.* Paludanus, Durandus, Maior, Almainus, & Sotus probant triplici ratione. *Primo* quia quod metu geritur, est simpliciter voluntarium: sed in matrimonio sufficit consensus *vei bis expressis.* *De* iudo, quia cetera, quæ iure ipso sunt irrita, eo quod metu gesta sint, solum sunt irrita iure Ecclesiastico; ergo & matrimonium: *Præterea*, quia metus quicumque, etiam leuis minuit, & detrahit aliqua ex parte libertatem; & tamen omnes conueniunt, ex leui metu contractum valere: ergo iure Ecclesiastico effectum est, vt nullum sit matrimonium iusto metu celebratum, & initum. *Hæc opinio est verior*, quam probant & firmant rationes allatæ. Et quia differentia, qua metus distinguitur in leuem, & grauem, ac iustum, vt grauis metus pacta, contractus, & promissiones dissoluat, leuis non item, ex iure Ecclesiastico nata est: quoniam multa alia sunt, quæ ex metu graui, & iusto geruntur, & nihilominus valent, quia iure Ecclesiastico non dirimuntur. Et profectò primæ opinionis Auctores solum voluisse existimo, iure optimo Ecclesiam, Principem, vel Rempublicam legem statuere posse, quia fiat irritum eiusmodi matrimonium, qualis lex cõdi potest apud paganos, & alios, qui sunt à fide, & Religione Christiana alieni.

Septimo Quæritur etiam inter Doctores, An sponsalia metu iusto facta, sint irrita, In hoc communis est sententia Pontificij iuris interpretum, Summistarum, & Theologorum, esse irrita iure Ecclesiastico; & hoc ob bonum commune coniugij, vt ex perfecta libertate nuptiæ coniungantur.

Secundus Casus, in quo res, quæ metu iusto geritur, ipso iure non valet, est in dote: nam dos, siue promissa, siue soluta, metu in virum constantem cadente, nullam vim habet. *l. Si mulier, §. Si dos ff. De eo, quod metu causa gestum est.* *Tertius Casus* est in Iurisdictione: nam Iurisdictioni metu collata non transfertur *l. 2. ff. de iudicijs.* Rursum, quando metu prorogatur, non valet prorogatio, vt in eadem lege. vnde electio Prælati metu facta vim non habet, vt in cap. Vbi periculum §. Ceterum, De electione in 6. *Quarto* Nulla est auctoritas tutorum metu extorta. *l. 1. §. vltim. ff. De auctoritate tutorum.* *Quinto* Nulla est per metum obtentata absolutio ab excommunicatione, suspensione, vel interdictione. Item nulla est reuocatio huiusmodi censurarum metu facta, cap. 1. De ijs, que vi metus causa fiunt in 6. *Sexto* Testes in testamento metu adhibiti, vel detenti, ipso iure testificandi vi, & auctoritate carent. *l. Qui testamento, ff. De testamento.* *Septimo* Votum metu factum ipso iure est irritum. cap. Perlatum, De ijs, quæ vi, metus causa fiunt: qua-

re si quis vi, aut metu mortis adactus, sacris ordinibus initiaretur, aut Religionis institutum proficeretur; castitatis, aut religionis voto minime teneretur. *Sor. 4. d. 25. q. 1. a. 2. Paluda 4. d. 25. quest. 3.* *Octauo*, Cum quis in carcerem detruditur, aut detinetur metu in virum fortem cadente, omnis promissio, vel obligatio facta in gratiam eius, qui coniecit in carcerem aut detinet, ipso iure est irrita. *l. Qui in carcerem ff. De eo, quod metu causa gestum est.* Nonò, Omnis elemosyna, & quæcunque donatio metu extorta, rata, & firma non est: quia suapte natura postulat donatio, vt gratis, & liberaliter fiat.

Octauo Quæritur, An sententia metu lata sit ipso iure irrita. Hostiensis censet, nullam esse sententiam, quæ metu fertur. Sed verius est oppositum, quod communiter docet Glossa, Archidiaconus, Panormitanus.

Nonò Quæritur, An abdicatio beneficij metu facta valeat; Antonius Butrius sentit, ipso iure non valere, quamuis interueniat superioris consensus, sic etiam quidam alij. Sed verius est, eam ratam esse, & firmam, vt pleriq; docent, Innocentius, Glossa, & Panormitanus, Romanus: vt apud Panormitanum, qui alios refert, legimus: posse tamen repeti restitutionem actione, Quod metu causa, & sit restitutio in pristinum ius sine noua ipsius beneficij impetratione, licet fuerit titulus amissus, vt docet Panormitanus.

Decimo Quæritur, An constitutio Procuratoris ad causas, vel negocia metu extorta ipso iure sit irrita; Hostiensis negat, eam ratam esse; sed Panormitanus, Romanus, & alij communi consensu affirmant, valere; posse tamen reuocari actione, Quod metu causa. Couarruias tamè opinionem communem restringit, dicens Constitutionem Procuratoris metu factam ad matrimonium contrahendum, esse irritam. sed hoc nullo iure corroborat.

Vndecimo Quæritur, An electio, qua non certa persona eligitur, sed vna incerta ex certo genere personarum, vt puta ex certo Collegio Canonicorum vel Regularium, si per metum fiat, ipso iure sit irrita. Communis est opinio, quando certa persona eligitur, & electio est metu extorta, eam non valere, quia per electionem iurisdictioni confertur, & iurisdictioni metu obtentata non valet, vt dixi: At verò quando electores metu non coguntur certam personam, deligere, sed vnam ex certo genere personarum, tunc electionem esse firmam, quia substantia electionis est libera, cum liberè possit eligi hæc, aut illa persona. Sic Panormitanus communi consensu receptus in c. cum terra, de elect. Fel. & alij, quos citat Couarruias in 4. p. 2. c. 3. §. 5. n. 8. Quod si roges, Quid si electio sit futura inter duos, & metu cogatur electores alterutrum ex illis eligere? Romanus, quem Couarruias citat, ait nullam esse electionem. Sed verius est, quod ait Couarruias, electionem valere: nam sufficit, si inter duos sit futura: eo enim ipso fit libera electio.

Hinc perspicitur, quid sit iudicandum, quando ciuitas exercitu militum obfessa, vel à tyranno compulsa deligit & creat magistratus. Si enim metu cogatur certam personam deligere, electio non valet. Si verò solum compellatur

Hostien. loco citato. Glossa. Panormit. locis practicatis.

vanum ex certo genere personarum eligere, electio est rata & firma. Si tamen queras an si Titius metu cogatur uxorem ducere, non quidem certam filiam Caij, sed alteram ex duabus, huiusmodi matrimonium tanquam metu contractum sit irritum, an verò tanquam liberè factum, sicuti de electione simili diximus, vires habeat? Couarruias sentit, nullum esse huiusmodi matrimonium, quia est per metum extortum, & probat auctoritate Bartholi, Baldi, Decij, Philippi, quos ipse citat. Sed certè sicut ex communi opinione electio metu facta non certè personarum, sed vnus ex certo genere personarum valet: Sic etiam videtur firmum esse matrimonium, quando metus solum est, vt vxor accipiatur vna de multis filiabus Caij: & ita sentiunt teste Couarruias, Abbas, Felinus, Imola, Iafon, & alij quos refert.

Quodecimò Quæritur, An iusurandum metu extortum, quo alteri aliquid promittitur, valeat; **Respondeo**, Ex communi sententia Pontificij iuris Doctorum, & Theologorum, valere: *videntur Abbas, Archidiaconus, Salicetus, Syluester, & Angelus, Caietanus, & Sotus, & colligitur ex c. Debitores, c. Si verò, & cap. Verum, De iureiurando.* Is qui iureiurando promittit latroni pecunias, ne occidatur ab eo, debet iusurandum seruare, & promissum exoluere, nisi eius absolutionem impetret ab Ecclesia: aut is, cui aliquid est iureiurando promissum, illud remittat. Item qui iureiurando promittit vsurarum solutionem compellitur iurifurandi religione ad vsuras soluendas, aut debet iurifurandi relaxationem ab Ecclesia impetrare. Obijcies forsitan, simplex promissio homini metu facta non valet, ergo nec iusurandum, quod simplicem promissionem confirmat: nam quod vires non habet, non potest iureiurando confirmari. **Respondeo**, Promissionem iureiurando firmatam esse soluendam, quociescunque seruari potest absque iactura salutis eterne, ne fiat iniuria Deo, per quem tanquam per testem iuramus. Nec ex hoc conficitur, vt iusurandum eam simplicem promissionem metu factam corroboret, quæ nulla sit iure diuino vel naturali, sed eam tantum, quæ iure ciuili vel canonico irrita sit: simplex enim latroni, tyranno, aut vsurario facta promissio iure quidem naturali, aut diuino valet, non enim malum est promittere, aut promissum latroni soluere: nam etsi latro vel vsurarius, qui metum incussit, & pecunias extorsit restituere iure cogitur, ego tamen, qui metu iuravi, solum debeo soluere quod iureiurando promisi, aut iurifurandi relaxationem obtinere: ture igitur humano simplex promissio latroni facta rescinditur, & irrita fit; iureiurando firmata non item. Ex quo efficitur, vt in his minime locum habeat Regula Iuris in cap. Accessorium, De Regulis iuris in c. & in l. Cum principalis, & in l. Nihil dolo, §. Cum principalis, ff. De Regulis iuris, quibus in locis habetur; Id, quod accedit rei, semper sequi conditionem, & naturam principalis. Vt si alicui matrimonij causa committatur, eo ipso committitur etiam causa dotis, quia dos matrimonio accedit, nec sine eo potest consistere. At verò huiusmodi Regula iuris vim, & locum non habet in præsentia: quia simplex promissio, cui iusurandum accedit, fit homini, &

cum metus ab homine inferatur contra bonos mores, in poenam latronis, tyranni, vel vsurarij iure humano sit irrita, quoniam extorquet eam latro, siue tyrannus turpiter contra bonos mores: attamen iusurandum, quod accedit simplici promissioni fit Deo; Deus autem iusurandum sibi delatum nec extorquet, neque accipit turpiter, neque contra bonos mores: & ideo iusurandum vim habet, quoniam illud Ecclesiastico iure irritum factum non est, licet simplex promissio non valeat, vt pote quæ iure scripto irrita, & inanis effecta est.

Tertiodecimò Quæritur, An matrimonium per metum initum, & iureiurando confirmatum valeat; Abbas, & alij, quos refert Couarruias, videntur sentire idem iuris esse de matrimonio per metum contracto, & iurifurandi vinculo, & nexu munito, quod est de simplici promissio per metum iureiurando confirmato: quare iuxta horum sententiam, sicut peregrinus, qui metu latroni promissit, & iuravit, se pecunias ei daturum, ante absolutionem iurifurandi ipso iure compellitur ad implendum, quamuis promissum non valeat: sic etiam, qui metu matrimonium iuravit, debet ante relaxationem iusurandum seruare, quamuis nullam vim matrimonium habeat: Et iuxta hunc sensum interpretantur prædicti auctores id, quod habetur ex Augustino in cap. Inter cætera. 22. quæst. 4. vbi matrimonium metu contractum, sed iureiurando munitum firmum esse, docere videtur Augustinus. Sed communis est omnium Canonici Iuris interpretum, Summistarum, & Theologorum sententia, non solum matrimonium non valere metu, ita vt diximus, contractum, sed nec iurifurandi religione sic iurantem obstringi. Quare is, qui metu matrimonium iuravit, etiam ante iurifurandi relaxationem, potest liberè ad secundum matrimonium transire. **Quod si obijcias**, Matrimonium esse sacramentum, & Ecclesiam non habere potestatem sacramenta irrita faciendi. **Respondeo**, licet Scotus, & Richardus doceant, matrimonium huiusmodi esse irritum iure diuino; verius tamen est, quod canonici iuris Doctores, & alij Theologi tradunt, iure solum Ecclesiastico, & ciuili esse inutile, & inane, & Ecclesiam habere ius, & facultatem legem constituendi, qua decernat nulla esse huiusmodi matrimonia. Nam etsi Matrimonium est sacramentum, nihilominus tamen est contractus quidam humanus, & ciuilis ex iure naturali originem habens, & eatenus est Ecclesie auctoritati subiectus. **Si secundo obijcias**, alia sacramenta, vt Baptismum, Confirmationem, & Ordinem, etiam metu suscepta valere, ergo & Matrimonium. **Respondeo**, esse diuersam rationem, quia in alijs Ecclesia non habet auctoritatem ad decernendum, vt suscepta non valeant, quoniam ex Christi institutione suam vim habent ex certa materia, & forma constata, quæ Ecclesia mutare non potest: at Matrimonium non habet vim, nisi sit contractus humanus; Contractus vero humanus firmus non est, nisi iuxta Principum leges, & iura celebretur. **Si tertio obijcias** id, quod habetur in cap. Inter cætera 22. quæst. 4. Matrimonium valere metu contractum, sed iureiurando firma-

tum.

Couarr. in
4. p. 2. c. 3.
§. 5. nu. 8.

Locus su-
gracitatis.

Scot. 3. dist.
29. q. 1. a. 2.
Rich. 4. d.
29. a. 2. q. 1.
& Sot. Le-
definitus.
Victoria
eam opinio-
nem pro-
babilis esse
sentians.

tum. Respondeo, Glossam, & Panormitanum, Sotum, Couarruuiam, & alios variè decretum illud interpretari. Sed mihi probabilis videtur id, quod ait Maior, tempore Augustini, cuius est id, quod in eo capite traditur, aut non esse editam Ecclesie constitutionem, qua nulla esse huiusmodi matrimonia institutum est, aut saltem nõdum esse more, & vsu recepta. Sed quid si aliquis metu mortis non solum coniugium inire cogatur, sed etiam perficere, & consummare. Respondeo cum Scoto, Richardo, & alijs antiquis Theologis, quidquid dixerint quidam iuniores, eum potius mortem subire debere, quam matrimonium consummare, quoniam cum matrimonium sit irritum coitus esset nefarius, at quod per se turpe est, metu mortis licitè non fit.

Decimoquartò quæritur, An idem iuris sit de sponsalibus metu contractis, & iurejurando firmatis, quod diximus esse de matrimonio; Respondeo, ex communi omnium sententia idem iuris esse.

Decimoquintò quæritur, quid sit dicendum de cæteris pactis, promissionibus, & contractibus metu iusto factis; Respondeo, ea valere tum in foro interiori, tum in foro iudiciali. Venditio igitur, vel emptio metu facta, iusto tamen pretio, firma est: pari modo permutatio, locatio, inita societas, comodatum. At verò in iudicio quando hæc fiunt metu in constantem virum cadente, datur actio, vel exceptio, quæ dicitur, Quod metus causa. Actio quidem post traditionem, & solutionem rei, qua repetitur quod datum, vel solutum est, & qui accipit, reddere cogitur: exceptio verò datur in promissionibus ante traditionem rei, qua is, qui promissit, vel se alteri obligavit, excipit, se id metu fecisse, peritque se ob id liberari ab obligatione fidei datæ, atque promissæ.

Decimosexto quæritur, An, quando aliquid gestum est metu leui in virum constantem non cadere, valeat. Iuris civilis, & canonici interpretes respondent secundum canones, & leges in vniuersum, quicquid metu leui gestum est, vel datum, aut acceptum, non solum valere, sed etiam in iudicio non rescindi per actionem, vel exceptionem. Quod metus causa, vt constat ex l. Vani timoris ff. De Regu. Iuris, & l. Metum ff. De eo, quod metus causa. Sed Syluester, & Angelus, & Theologi communi consensu docent in foro interiori vim non habere, id quod donatum est metu leui, quamuis alia promissiones, obligationes, & contractus valeant. Eorum ratio est, quia donatio natura sua postulat, vt fiat gratis, & liberaliter: cui liberalitati repugnat metus etiam minimus. quòd si verum est, sequitur, vt remissio debita pecuniæ, elemosinæ largitio, legatum, vel testamentum rata & firma non sint, si metus etiam leuis intercedat, quia in horum singulis est quædam donatio gratuita, & liberalis. Cæterum in hac re arbitror distinguendum. In foro enim interiori videndum est, an metus leuis fuerit finis, cuius gratia donatio fiat: an verò causa tantum impellens, & mouens: tunc est finis, cuius gratia donatio est, quando absolute donatio non fieret, si metus abesset: tunc verò est causa tantum mouens, & excitans, quando eo metu sublato simpliciter qui-

dem donatio fieret, sed non æquè citò ac facilè: ita vt metus non fuerit causa, qua donaretur aliquid, sed vt citius, & facilius donaretur. Quando igitur metus leuis fuerit finis, cuius causa donatio fit, nulla est in foro interiori donatio: quando verò fuerit causa impellens, aut mouens, donatio vim habet.

Decimoseptimò quæritur, An, si metus solum sit reuerentiæ, vt vocant, hoc est is, quo aliquis alium reueretur, valeat, quod eo metu factum est, promissum, datum, vel acceptum: vt si patronus accipiat aliquid sibi datum à liberto metu, quo eum reueretur; si filius ob sui patris metum se obligauerit ad soluendum de suo es alienum pro patre: si clericus non rescindit ac dirimit abdicationem beneficii, ob reuerentiam aduersus episcopum: si vxor ob reuerentiam in virum non contradicit venditioni, alienationi, vel abdicationi iuris hypothece: si subiectus alteri, ob reuerentiam in ipsum se ad aliquid obstrinxit. Iuris civilis, & canonici interpretes generatim docent, quæ huiusmodi metu geruntur, valere, nec in iudicio rescindi actione, vel exceptione, Quod metus causa; nisi vnà cum metu minò, aut verbera interueniant. Cæterum quicquid sit de foro iudiciali; saltem in foro interiori distinguendum est. Si enim sermo sit de metu, quo quis alium reueretur, qui est in donationibus, tunc si metus sit solum causa impellens, aut mouens, tuta conscientia donationes vim habent, quia metus solum est causa, vt citius & facilius donationes fiant, non tamen, vt simpliciter fiant. Si verò sit causa, qui est finis, nõ sunt in foro interiori rata, ac firmæ donationes, quia donatio per se gratis, & liberaliter fieri debet. Cæteri vero contractus, qui donationes non sunt, tuta conscientia valent, siue fiant metu, qui sit causa impellens, aut mouens, siue finis, cuius gratia res fit.

Decimooctauò quæritur, An is, qui facit aliquid per metum, consentire censetur, si postea ex interuallo temporis taceat. Respondeo, ex Innocentio, & Glossa, non censeri consentientem, nisi ex interuallo temporis efficiat aliquid, quod id, quod metu gesserat, firmum, & ratum habere iudicetur, veluti si sponsa, quæ metu nupserat, postea cum viro sponte habitet, & viuat, aut ab ipso debitum exigat, aut reddat petenti.

Vltimo quæritur, An ea, quæ metu exorta sunt, restitui debeant. Respondeo, ex his, quæ hæcenus de metu dicta sunt, colligi posse, quid sit de restitutione dicendum. Nam si accepta sint donatione metu facta, restitui tacita conscientia debent; si verò accepta sint vi contractus alterius secundum Dei forum non sunt restituenda, nisi contractus dissoluantur actione, vel exceptione, Quod metus causa: vel iudicis officio, & auctoritate.

Cap. XII.

De ignorantia, qua voluntarium aufertur.

DOCT Aristoteles, 3. Ethic. cap. 1. & post eum Nemesius, Damascenus, & S. Thom. & communiter omnes, tum civiles, & canonici Doctores, tum Summistæ, & Theologi, per ignorantiam, aut tolli ex toto, aut minui ex parte vo-

Innocen.
& Glossa
locus supra
citatus.

Nyff. lib. 3.
de homine
cap. 1. Da-
masc. li. 2.
de fide Or.
tho. ca. 27.